

УДК 34(094.5):35.073:711.455(477.75)

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КУРОРТНОЇ СПРАВИ В КРИМУ

Залозний М. Ю.

Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, м. Сімферополь, Україна

У статті висвітлюється процес формування нормативно-правової бази курортної справи у Криму. Систематизуються основні юридичні акти, прийняті на різних стадіях процесу рекреаційного розвитку півострова. Досліджуються механізми впровадження правових документів на місцях. Аналізується динаміка їх розвитку.

Ключові слова: курортна справа, правовий базис, нормативно-правовий акт, систематизація.

Актуальність: За часів СРСР питанню розвитку курортної справи в Криму приділялось багато уваги, особливо розробці нормативних актів, що регулювали рекреаційний розвиток цього регіону. Такі акти стали правовим базисом для органів державної влади усіх рівнів при прийнятті ними організаційно-правових рішень з зазначеного питання. Саме тому виникає інтерес, а разом з тим і необхідність у дослідженні таких нормативно-правових актів, їх систематизації. Слід зазначити, що тема статті співвідноситься з основною темою досліджень кафедри історії та теорії держави і права Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського «Історико-правові проблеми державності в Криму».

Мета дослідження полягає у неофіційному, предметно-хронологічному інкорпоруванні знайдених і вивчених нормативно-правових актів, у введенні в науковий обіг нових архівних документів.

Останні наукові публікації: Аналіз наукової розробки проблеми дозволив дійти до висновку, що значна більшість знайденої нами літератури з теми – це, насамперед, література історичного характеру, спеціальна література (путівники, статистичні показники тощо) та наукові праці, що розглядають особливості екологічного, економічного та рекреаційного розвитку півострова. В збірці документів та матеріалів «По декрету Ілліча: курортне будівництво у Криму, 1920-1989» [6] дещо систематизовано нормативно-правову базу курортного господарства в Криму, але використані критерії такої систематизації суттєво різняться з критеріями, використаними автором статті. Також необхідно виділити праці, що теж стосуються даної проблематики.

Так, історико-правове дослідження організаційно-правових засад державного управління курортної справи зроблено Самаріною Т. В. [1]. Юридичні аспекти розвитку курортного господарства викладені у праці Бобкової А. Г. «Правове забезпечення рекреаційної діяльності» [2]. З наведених праць лише в першій дещо

систематизовано нормативні акти з питання розвитку курортної справи. Інші ж важливі нормативні документи зовсім не відображаються. Таким чином, слід зазначити, що науково-дослідні праці з зазначеної проблеми також відсутні у науковому обігу.

Виклад основного матеріалу: Джерельна база досліджуваного питання досить чисельна та неоднорідна. Вона складається з відповідної нормативно-правової бази документів, прийнятих державними органами різного рівня у сфері рекреаційної галузі, а саме: законів, підзаконних нормативних актів, актів регіонального нормотворення, внутрішньої правочинної та статистичної документації, матеріалів періодики тощо. Тому під час систематизації цього емпіричного матеріалу логічним є виділення його у окремі групи, які будуть групуватися за наявністю певних ідентифікуючих ознак, а також розташування нормативних актів у хронологічному порядку.

До першої групи слід віднести найбільш вагомі нормативно-правові акти, прийняті спочатку на федеративному, а потім і на союзному рівні. Вони заклали організаційно-правовий фундамент радянської курортної справи та сприяли її подальшому розвитку. Документами цієї групи були переважно декрети, постанови, рішення і накази органів влади різного рівня.

Першим документом, прийняття якого мало велике значення у цій галузі, був декрет РНК РРФСР від 20 березня 1919 р. (С.У. № 19, ст. 231) «Про лікувальні місцевості загальнодержавного значення» [6, с. 3]. Він визначав долю Кримського півострова як «всесоюзної здравниці».

Згодом була прийнята ще низка вагомих нормативно-правових документів, а саме: декрет РНК РРФСР від 21 грудня 1920 р. «Про використання Криму для лікування трудящих» [3, с. 108]; постанова Ради праці та оборони від 16 лютого 1921 р. «Про передачу на потребу курортів Криму майна, що знаходиться на обліку Чурапостарму РРФСР та УРСР» [4, арк. 75]; декрет РНК РРФСР від 13 травня 1921 р. (С.У. № 47, ст. 232) «Про будинки відпочинку» [5, с. 79-80]; постанова Ради праці та оборони від 12 грудня 1921 р. «Про відновлення кримських курортів» [6, с. 17]; декрет РНК РРФСР від 13 березня 1923 р. (С.У. № 21, ст. 255) «Про організацію курортної справи»; декрет РНК РРФСР від 3 квітня 1924 р. (С.У. № 38, ст. 350) «Про використання державного Никітського дослідного саду для навчальної мети»; постанова XII всеросійського з'їзду рад від 11 травня 1925 р. (С.У. №31, ст. 229) «За доповіддю Народного комісаріату охорони здоров'я»; постанова Економічної наради РРФСР від 2 квітня 1927 р. (С.У. № 64, ст. 441) «Про встановлення принципів і норм амортизаційних відрахувань у курортному господарстві»; постанова ВЦВК та РНК РРФСР від 6 червня 1927 р. (С.У. № 56, ст. 384) «Про курортні селища»; постанова ВЦВК та РНК РРФСР від 11 лютого 1929 р. (С.У. № 17, ст. 178) «Про визначення міської або селищної межі новостворених міст, робітничих, дачних і курортних селищ»; постанова РНК РРФСР від 3 січня 1930 р. (С.У. № 1, ст. 8) «Про затвердження Положення про курортні трести місцевого значення»; постанова РНК РРФСР від 25 січня 1930 р. (С.У. № 5, ст. 65) «Про заходи щодо поліпшення санітарного стану радянського туризму та екскурсійної справи»; постанова РНК РРФСР від 20 квітня 1930 р. (С.У. № 24, ст. 322) «Про санітарний мінімум»; постанова РНК РРФСР від 9 жовтня 1932 р. «Про будівництво житлових будинків і про організацію будинків відпочинку та санаторіїв для вчителів початкової та середньої школи» (С.У. № 75, ст. 337); постанова Економічної наради РРФСР від 4 жовтня 1934 р.

(С.У. № 37, ст. 232) «Про норми амортизаційних відрахувань по курортам»; постанова РНК РРФСР від 1935 р. «Про схему районного планування Південного берега Криму» [7]; ухвала Кримської РНК від 17 листопада 1938 р. «Про схвалення та прийняття генеральної схеми планування центральної частини Південного берега Криму (район Ялта – Місхор – Алупка)» [6, с. 87-88]; постанова Кримської РНК від 13 липня 1940 р. «Про генеральні схеми планування Євпаторії та Сак» [6, с. 88-90]; наказ Наркомздраву СРСР від 24 квітня 1944 р. «Про відновлення курортів після звільнення Криму від німецько-фашистських окупантів»; постанова Ради міністрів СРСР від 17 червня 1947 р. «Про заходи щодо поліпшення торгівлі в курортних містах»; постанова Президії ВЦРПС від 17 травня 1957 р. «Про стан санаторно-курортного обслуговування трудящих в Українській РСР»; постанова Ради міністрів СРСР від 10 березня 1960 р. «Про передачу профспілкам санаторіїв і будинків відпочинку»; постанова V пленуму ВЦСПС від 27 листопада 1964 р. «Про заходи щодо подальшого поліпшення санаторно-курортного обслуговування та організації відпочинку трудящих»; постанова Ради міністрів СРСР від 17 січня 1969 р. «Про невідкладні заходи щодо захисту берегів Чорного моря від руйнування і раціонального користування територій курортів чорноморського узбережжя»; постанова Ради міністрів СРСР від 28 серпня 1970 р. «Про заходи з впорядкування забудови територій курортів і зон відпочинку, і будівництва санаторно-курортних установ та установ відпочинку»; постанова Ради міністрів СРСР від 1973 р. «Про поліпшенні організації будівництва на курортах чорноморського узбережжя Криму»; постанова Центрального комітету КПРС від 30 квітня 1974 р. «Про заходи з подальшого поліпшення організації відпочинку піонерів і школярів»; постанова Президії ВЦСПС від 31 січня 1978 р. «Про заходи щодо подальшого розвитку сімейного відпочинку». [6. с. 200]

Другу групу документів, з якої формувалась нормативно-правова база, що регулювала основні питання організації та діяльності курортної справи в Криму. Це: наказ Кримревкому від 25 грудня 1920 р. «Про визначення курортних місцевостей загальнодержавного значення в Криму» [6, с. 13]; «Проект Положення про тимчасове управління Кримом як лікувальною місцевістю загальноросійського значення» колегії Наркомздраву від 27 січня 1920 р.; наказ відділу охорони здоров'я № 2 [8, арк. 3]; рішення Першої всеукраїнської наради працівників курортів 1923 р. в Одесі; резолюції стосовно доповідей, прийняті на V всесоюзному з'їзді по курортній справі 1925 р. «Про використання кліматичних особливостей Криму для курортного лікування в зимовий час» і «Про організацію курортної допомоги дітям» [6, с. 57-58]; постанова Секретаріату Кримського обкому ВКП(б) від 29 листопада 1926 р. «Про фінансування курортного управління»; доповідь комісії наркомату робітничо-селянської партії Криму з обстеження діяльності курортних установ від 1932 р. «Про стан благоустрою курортів та новому санітарному будівництві»; матеріали наради лікарів кримських курортів у 1938 р.; постанова Кримської РНК від 17 листопада 1938 р. «Про схвалення генеральної схеми планування центральної частини Південного берега Криму (район Ялта – Місхор – Алупка)»; постанова Кримської РНК від 13 липня 1940 р. «Про генеральні схеми планування Євпаторії та Сак»; постанова бюро Кримського обкому компартії України від 22 липня 1960 р. «Про заходи щодо подальшого розширення та поліпшення курортного лікування і відпочинку трудящих в Кримській області» [6 с. 177].

Здебільшого вищезазначені документи публікувались у численних спеціалізованих періодичних виданнях для ознайомлення з ними широкою громадськістю. Зокрема, в офіційних виданнях органів державної влади у вигляді інформаційно-правових збірників. Ось деякі з них: «Зібрання узаконень РРФСР», «Звістки Всеросійського центрального виконавчого комітету рад», «Бюлетень ЦВК рад РСК і Червонофлотських депутатів РНК Кримської АРСР», «Бюлетень Президії Верховної Ради и Ради Народних комісарів Кримської АРСР», «Звістки Кримського обкому ВКП(б)», «Бюлетень Президії Верховної Ради і Ради Народних комісарів Кримської АРСР», «Звістки Кримського обласного комітету Російського комуністичного союзу молоді» тощо. Але у періодичних виданнях не існувало комплексної систематизації усіх нормативно-правових актів з питань курортної діяльності в Криму.

Окремо необхідно виділити прийняті організаційно-правові, інформаційно-статистичні збірники актів державних і громадських організацій, що також сприяли більш деталізованому та глибокому вивченню досліджуваного питання. Відзначимо деякі з них: «Братське співробітництво народів СРСР. 1922–1936 рр.» [9], «ХІІ з'їзд РКП(б). 17-25 квітня 1923 р.: Стенографічний звіт» [10], «Декрети радянської влади» [11], «Історія Радянської конституції в декретах і постановах радянського уряду, 1917–1936» [12], «Комуністична партія Радянського Союзу в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій та пленумів ЦК» [13], «Севастополю 200 років» [14], «Сімферополю 200 років» [15], «Систематичне зібрання законів РРФСР, діючих на 1 січня 1928 р. (7 листопада 1917 р. – 31 грудня 1927 р.)» [16].

Але всі вищезазначені збірки не дають можливості створити загальну уяву про організаційно-правові засади рекреаційного розвитку Кримського півострова, так як зібрана у них систематизована інформація не була повною і достатньою.

Третю групу складають правочинні внутрішні документи, утворені в процесі діяльності співробітниками народних комісаріатів РРФСР і Кримської АРСР, Центрального управління курортами Криму, власне самих курортних закладів усілякого профілю. Це різноманітні звіти, плани, доповідні і пояснювальні записки, відомості про діяльність, списки особового складу працівників і кількість відпочивальників, особисті справи персоналу, характеристики, матеріали різноманітних обстежень комісіями НКЗ і робітничо-селянської інспекції, матеріали конференцій, з'їздів, доповіді до чергового з'їзду ВКП(б) чи рад.

Також до цієї групи необхідно віднести документи, утворені в процесі діяльності курортно-лікувальних установ різного типу: санаторіїв, готелів, лікарень. Серед них найбільш інформативними є щорічні звіти самих організацій та їх структурних підрозділів, накази керівників установ, їх робочі записки і щоденники, списки особового складу та його характеристики. Окремо необхідно відзначити різні наради і конференції, як от Перша всеукраїнська нарада працівників курортів 1923 р. в Одесі, V курортний з'їзд у П'ятигорську в 1925 р., нарада лікарів кримських курортів 1938 р.

Основний масив таких документів зберігається в різних фондах Державного архіву Автономної Республіки Крим (далі – ДААРК). Тому при підготовці статті був використаний фактологічний фундамент у вигляді нормативно-правових документів організаційного характеру, отриманих з цих фондів. Вони формують четверту групу. Слід також зазначити, якщо зробити порівняльний аналіз Державного ар-

хіву Російської Федерації (далі – ДАРФ) та ДААРК, відмінною рисою матеріалів фондів ДАРФ є те, що в них зберігається велика частина документів керівного та узагальнюючого характеру. Це означає, що у фондах цього архіву велике місце займають такі категорії документів як укази, накази, рішення, постанови, доповіді та інші документи нормативного та законодавчого характеру, ніж, наприклад, серед документів фондів ДААРК. Тоді як у фондах ДААРК зосереджена значна кількість документів організаційно-правового характеру. Особливе місце серед них займають різні законодавчі акти органів державної влади Кримської АРСР. Однак, саме у фондах ДААРК існують численні документи повсякденної, поточної діяльності органів влади. Саме широке використання таких документів допомагає зрозуміти суть подій, що відбувалися, їх характер, спрямованість і реакцію суспільства.

Взагалі під час дослідження були використані такі фонди ДААРК: Р-1, Р-20, Р-633, Р-999, Р-1000, Р-652, Р-1188, Р-1202, Р-1681, Р-2173, Р-3230, Р-2230. Розглянемо більш детально використані з цих фондів архівні документи і матеріали.

Зрозуміло, що серед перелічених вище фондів ДААРК значний інтерес представляють справи фонду Кримського обкому компартії України (Ф. П-1). Адже, як відомо, саме партійні органи в радянський період керували всіма галузями народного господарства і життям суспільства. Крім того, вони мали вплив на прийняття рішень місцевими органами влади, а також безпосередній зв'язок з вищим партійним керівництвом країни. Тому, зрозуміло, чому ці документи є дуже важливими для вивчення.

Так, наприклад, з цього фонду було використано документи зі справи № 4225, де були віднайдені протоколи засідань бюро Кримського обкому компартії України за 1960 р., в яких розглядаються різні аспекти діяльності курортів та управління ними [17]. Також використано справу № 2831, де збережено матеріали до звіту обкому компартії на ХХІІ-й обласній партійній конференції щодо стану торгівлі і курортів 1947 р. [18]. В свою чергу, у справі № 3888 було знайдено листування Центрального комітету компартії України про організацію торгівлі та громадського харчування, постачання і будівництва курортів (в тому числі й дитячих), впорядкування курортних міст за 1956 р. [19].

Не менш важливими є й інші фонди архіву. Так, у Ф. 1188 «Кримський революційний комітет» (1920–1921 рр.) знаходиться 466 одиниць зберігання. Враховуючи, що даний орган був вищою владою на території Криму з 16 листопада 1920 р. по 11 листопада 1921 р. (припинив діяльність у зв'язку зі створенням ЦВК Кримської АРСР), то в цьому фонді було знайдено документи і матеріали самого різного рівня, що відносяться до даного періоду, в тому числі про стан і роботу лікувальних та курортних установ [20, с. 147].

У Ф. 663 «Центральний виконавчий комітет рад робітничих, селянських, червоноармійських і червонофлотських депутатів Кримської АРСР» (1921–1938 рр.) існує 6435 одиниць зберігання. Фонд містить різні чисельні документи і матеріали, пов'язані з діяльністю цього органу та підлеглих йому органів влади на місцях, зокрема, ухвали, стенограми всекримських з'їздів рад, Президії Кримського ЦВК тощо [20, с. 160].

У Ф. 652 «Рада народних комісарів Кримської АРСР» (1921–1945 рр.) існує 8122 одиниці зберігання. Цей фонд містить наступні цікаві документи: ухвали і протоколи засідань РНК Кримської АРСР і матеріали до них; стенограму Всекримської

наради працівників курортів (1940 р.); повідомлення про роботу курортів за період з 1920 по 1940 рр., їх характеристики; зведення про роботу курортного тресту, санаторіїв і будинків відпочинку, впорядкування курортних селищ; список націоналізованих курортів; звіти і листування про роботу лікувальних установ, організацію медичної допомоги в сільських місцевостях, санітарний стан населених пунктів [20, с. 173-175].

Ф. 26 «Народний комісаріат охорони здоров'я Кримської АРСР» (1941–1942, 1944 рр.) охоплює 1482 одиниці зберігання. У секторі санаторіїв зберігається листування з Головним курортним управлінням РРФСР про організацію Кримського управління курортами, проект Статуту і Положення про Кримський курортний трест (1940 р.), список санаторіїв і будинків відпочинку (1940 р.), опис Отузської дитячої здравниці [20, с. 295-297].

Ф. 2230 «Центральне управління курортами Криму» (1920–1924 рр.) має 430 одиниць зберігання. Центральне управління було створено за наказом Кримревкому № 106 від 14 грудня 1920 р. До 13 березня 1923 р. знаходилося у підпорядкуванні Народного комісаріату охорони здоров'я РРФСР, а потім, у зв'язку з реорганізацією Головного курортного управління РРФСР, перейшло в його підпорядкування. Припинило ж свою діяльність за наказом Головного курортного управління РРФСР № 4 від 10 січня 1925 р. У веденні Центрального управління знаходилась організація та експлуатація курортів Криму, керування роботою районних курортних управлінь. Даний фонд містить найбільш повну збірку документів і матеріалів з досліджуваної проблеми, оскільки саме це управління займалося безпосередньою роботою з розвитку та експлуатації курортів, стосунками з місцевою і центральною владою. Тут знаходиться значний масив правочинної та статистичної літератури – різноманітні звіти, стенограми, протоколи засідань, постанов, описів, акти обстежень, доповіді, рішення, накази різних органів влади, у взаємодії з якими працювало дане управління [107, с. 298-300].

Так, наприклад, у справі № 2 (оп. 1) знайдено огляд діяльності Головного курортного управління та листування з ним про роботу курортів Криму і з особового складу, копії протоколів відповідальних нарад працівників установ, список співробітників Центрального управління курортами Криму за 1924 р. [21], а у справі № 4 (оп. 3) – копії наказів по ЦУККу з адміністративних питань та особового складу, протоколи нарад широкої колегії ЦУККа і колегії лікарів, листування з установами стосовно лікувальних питань, списки працівників ЦУККа, список установ м. Сімферополя з адресами за 1920–1922 рр. [22].

Наступні фонди також внесли значний вклад в дослідження проблеми систематизації нормативно-правових актів з питань регулювання курортного господарства в Криму.

Це, наприклад, Ф. Р-1000 «Рада міністрів Кримського крайового уряду», що налічує 48 одиниць зберігання за 1918–1919 рр. Рада була утворена кримським крайовим урядом Сулькевича 25 червня 1918 р. та ліквідована 10 квітня 1919 р. У фонді міститься довідка про утворення та діяльність крайового уряду, його звернення до населення Криму, програма діяльності (1918 р.), протоколи засідань Ради міністрів (1919 р.), комісії з вироблення положень щодо виборів у Кримський парламент, листування про роботу комісії, клопотання жителів про продаж ним земельних ділянок [20, с. 126-127].

У Ф. Р-999 «Міністерство внутрішніх справ Кримського крайового уряду» існує 604 одиниці зберігання за 1918–1919 рр. Дане міністерство було утворене 25 червня 1918 р., а ліквідовано 10 квітня 1919 р. У фонді містяться ухвали, розпорядження і протоколи засідань кримського крайового уряду, накази і протоколи засідань відділу народного здоров'я, протоколи засідань союзу землевласників тощо [20, с. 127].

Ф. Р-2173 «Народного комісаріату здоров'я Кримської радянської соціалістичної республіки» налічує 94 одиниці зберігання за 1918–1919 рр. Він допоміг у дослідженні наступними архівними документами і матеріалами: ухвалами Комісаріату народного здоров'я Республіки Тавриди; протоколами засідань лікувально-санітарної ради Сімферопольського військово-революційного комітету у 1918 р. (опис 1, справа № 2) [23, арк. 1-31]; відомостями й листуванням про організацію та діяльність лікувальних установ, аптек, медичне обслуговування [20, с. 144-145]; листуванням з міськими революційними комісарами про прийняття на облік лікувальних закладів Криму [24, арк. 1-22].

Окрему групу джерел складають матеріали періодики, енциклопедії, довідники, словники та хронології, підручники. Особливої уваги заслуговують різноманітні постанови президії ВЦСПС, що регулювали організаційно-правові засади рекреаційного розвитку Кримського півострову. Це обумовлено прийняттям постанови Ради міністрів СРСР від 10 березня 1960 р. «Про передачу профспілкам санаторіїв і будинків відпочинку», відповідно до якої всі госпрозрахункові, курортні лікарні та поліклініки, пансіонати, готелі на курортах, що знаходились у веденні управлінь курортів, санаторіїв та домів відпочинку міністерств охорони здоров'я союзних республік, а також санаторіїв (окрім туберкульозних), що знов будувалися для цих міністерств, та водогрязелікарні і підсобні господарства передавалися у ведення профспілок СРСР. Було вирішено провести безкоштовно передачу в ведення профспілкових органів курортних установ, санаторіїв, будинків відпочинку та інших підприємств і організацій, передбачених в пункті 1 зазначеної постанови, зі всім устаткуванням, транспортом, допоміжними підприємствами і підсобними господарствами, спорудами, житловими будинками, земельними ділянками та парками станом на 1 січня 1960 р., а також асигнуваннями на їх утримання, планами з праці, капіталовкладеннями і фондами на всі види персональних надбавок, невикористаними централізованими засобами курортного збору і амортизаційного фонду та іншими засобами відповідно балансу на 1 січня 1960 р. [25-29].

Отже, підводячи висновки, позначимо, що абсолютна більшість використаних для систематизації архівних джерел зосереджена у фондах ДААРК. Більшість з них і сьогодні залишаються недостатньо вивченими з питань кількісного та якісного інформаційного потенціалу, не розглянуто різні питання історії становлення та розвитку курортної справи в регіоні, формування її правової бази. Проблеми правового забезпечення курортної справи в регіоні повинні вивчатися науковцями усіх рівнів, так як це дуже вагомий аспект економічного благополуччя регіону. Тому інкорпорація, проведена автором статті, є новим актуальним дослідженням зазначеного питання.

Таким чином, проблема систематизації правової бази курортної справи в Криму за період існування СРСР викликає великий інтерес. Її дослідження може стати вагомим внеском історичного досвіду у формування правової бази сучасного

рекреаційного розвитку в Криму, привнести позитивні результати у подальшу діяльність органів влади АРК усіх рівнів, удосконалити їх роботу.

Список використаних джерел.

1. Самарина Т. В. Организационные и правовые основы государственного управления курортным делом: первая половина XVIII века – начало XXI века / Т. В. Самарина. – М.: СГУ, 2009. – 208 с.
2. Бобкова А. Г. Правовое обеспечение рекреационной деятельности: автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.04; 12.00.06 / Антонина Григорьевна Бобкова. – Донецк, 2001. – 466 с.
3. Чикин С. Я. Д. И. Ульянов : биография отельного лица / Чикин С.Я. – М.: «Медицина», 1970. – 120 с.
4. Державний Архів Автономної Республіки Крим (далі – ДААРК). Ф. 1230, оп. 1, спр. 2. Обзор деятельности Главного Курортного Управления и переписка с ним о работе курортов Крыма и по личному составу. Копии протоколов ответственных совещаний работников учреждений... курортами Южного берега Крыма. Список сотрудников Центрального управления курортами Крыма. 17.01.1924–20.10.1924.
5. Хронологическое собрание законов, указов Президиума Верховного Совета и постановлений правительства РСФСР : Юридическое издательство министерства юстиции 1928 – 1929 Т.2. – М.: СССР, 1949. – 327 с.
6. По декрету Ильича: Курортное строительство в Крыму, 1920-1989: [сб. документов и материалов / сост. Л. И. Васильева. И. П. Кондратов и др.]. – Симферополь: Таврия, 1989. — 240 с. – (Парт. арх. Крым, обкома КПУ, Гос. арх. Крым. обл.).
7. ДААРК, ф. Р-1681, оп. 1, спр. 27, арк. 2, 98. ДААРК, ф. Р-1681, оп. 1, спр. 27, арк. 2, 98.
8. ДААРК, Р-3230, оп. 3., спр. 2. арк. 7
9. Братское сотрудничество народов СССР. 1922 – 1936 гг. – [Сб. док. и мат-лов. / сост. Э. Е. Регушевский. О. С. Пасечник. и др.] – М, 1964. – 439 с.
10. XII съезд РКП(б). 17-25 апреля 1923 г.: Стенограф. отчет. // [отв. За вып. Г. М. Дёмина.] – М.: Политиздат, 1968. – 903 с.
11. Декреты Советской власти. – Т. – 1. // [упоряд. и ред. И. С. Дузенко.] – М., 1957. – 374 с.
12. Історія Радянської Конституції в декретах і постановах Радянського уряду, 1917 – 1936. // [під ред. М. Г. Шкурко та ін.] – К., 1937. – 390 с.
13. Комуністична партія Радянського Союзу в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. – Пер. з 8-го рос. вид. / Ін-т історії партії при ЦК КПУ. / – К.: Політвидав України. – Т 4.; 1917 – 1931, 1980. – 557 с.; Т.5. 1931 – 1941, 1980. – 471 с.
14. Севастополю 200 лет. 1783 – 1983. Сборник документов и материалов. / [под. ред. А. Б. Гонгаря] / Киев: Наукова думка, 1983. – 411 с.
15. Симферополю 200 лет. // [под. ред. Г. М. Чумак. Д. М. Онопко] / – Киев: Наукова думка, 1984. – 318 с.
16. Систематическое собрание законов РРФСР действующих на 1-е января 1928 года (7 ноября 1917 г. – 31 декабря 1927 г.). – Т. 1. // [упоряд. и ред. Г. М. Фокина] / М : Юриздат, 1929. – 1128 с.
17. ДААРК, ф. 1, оп. 1, спр. 4225. Протоколы заседаний бюро Крымского обкома коммунистической партии Украины № 18, 19. 09. 07.1960–22. 07. 1960. 166 арк.
18. ДААРК, ф. 1, оп. 1, спр. 2831. Материалы к отчету обкома партии на XXII-й областной партийной конференции о состоянии торговли и курортов 1947 р. 36 арк.
19. ДААРК, ф. 1, оп. 1, спр. 3888. Переписка ЦК компартии Украины об организации торговли и общественного питания, снабжении и строительстве курортов (в том числе и детских) благоустройству курортных городов. 6.02.1956 – 12.10.1956. 33 арк.
20. Крымский областной государственный архив. : Путеводитель. [Под общей редакцией А.Д. Беликовой, А.А. Степановой.] – Симферополь: Крымиздат, 1961. – 324 с.
21. ДААРК, ф. 1230. оп. 1, спр. 2. Обзор деятельности Главного Курортного Управления и переписка с ним о работе курортов Крыма и по личному составу. Копии протоколов ответственных совещаний работников учреждений... курортами Южного берега Крыма. Список сотрудников Центрального управления курортами Крыма. 17.01.1924–20.10.1924.

22. ДААРК, ф. 2230, оп. 3, спр. 4. Копии приказов по ЦУККу по административным вопросам и личному составу. Протоколы совещаний широкой коллегии ЦУККа и коллегии врачей. Переписка с учреждениями по лечебным вопросам. Списки работников ЦУККа. Список учреждений г. Симферополя с адресами. 25.11.1920 – 13.08.1922. 581 арк.
23. ДААРК, ф. 2173, оп. 1, спр. 2. Постановления Народного Комиссариата здоровья Советской Социалистической республики Тавриды и протоколы заседаний врачебно-санитарного Совета Симферопольского военно-революционного комитета. 31 л. 26.01.1918-7.04.1918.
24. ДААРК, ф. 2173, оп. 1, спр. 29. Переписка с городскими революционными комиссарами о принятии на учет лечебных заведений Крыма. 24.04.1918 – 11.06.1918. 22 арк.
25. Постанова Ради міністрів СРСР «Про затвердження Положення про курорти» № 654 : станом на 5 вересня 1973 р. / Рада міністрів СРСР. – (Бібліотека офіційних видань).
26. Постановление Президиума ВЦСПС и ЦК ВЛКСМ «О дальнейшем улучшении санаторно-курортного лечения подростков» от 27 июля 1964 года / Справочник партийного работника. // – Т. 6. – М : Госполитиздат, 1964. – 446 с.
27. Постановление V пленума ВЦСПС «О мерах по дальнейшему улучшению санаторно-курортного обслуживания и организации отдыха трудящихся» от 27 ноября 1964 года / Справочник партийного работника. // – М : Госполииздат, 1964. – 446 с.
28. Постановление ВЦСПС «О базах отдыха трудящихся» от 24 июня 1971 года / Справочник партийного работника. // – Т. 12. – М : Госполииздат, 1971. – 490 с.
29. Постановление Президиума ВЦСПС «О мерах по дальнейшему развитию семейного отдыха» от 31 января 1978 года / Справочник партийного работника. // – Т. 19. – М : Госполииздат, 1978. – 407 с.

Залозный Н. Ю. Фундаментальные нормативно-правовые основы развития курортного дела в Крыму / М.Ю. Залозный // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. – Серия «Юридические науки». Том 25 (64). 2012. № 2. С. 33-42.

В статье освещается процесс формирования нормативно-правовой базы курортного дела в Крыму. Систематизируются основные юридические акты, принятые на разных стадиях процесса рекреационного развития полуострова. Исследуются механизмы внедрения правовых документов на местах. Анализируется динамика их развития.

Ключевые слова: курортное дело, правовой базис, нормативно-правовой акт, систематизация.

Zalozniy N. Y. Fundamental normative-legal bases of health resort business in Crimea / N. Y. Zalozniy // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2012. – Vol. 25 (64). № 2. 2012. – P. 34-42.

The article details the first stage of organization, of legal base, of health resort business in Crimea. The fundamental normative-legal acts, which were enacted on the early stage of this process, are systematized. The mechanisms of implementation of legal documents at the local level are examined and dynamics of their development is analyzed.

Key words: Health resort business, legal base, normative-legal acts, systematization.